

7. Сороківська З.К. Перспективи вибору оптимального монетарного режиму як необхідна умова подолання кризових явищ в економіці/ З.К. Сороківська, М.М. Вільшанська// Збірник наукових праць "Економічний аналіз" . Випуск 24. -№2. -2016.- С.31-38.

8. Сороківська З.К. Зарубіжний досвід реалізації валютної політики в контексті забезпечення макроекономічної стабільності/З.К. Сороківська// Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: Щорічник. – Випуск 18/ За заг. ред. М.В. Лазаровича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 212 с. – С. 144-154.

Інна ЦПН

студентка групи ЕМЕ-21

Навчально-науковий інститут

міжнародних економічних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доц. кафедри банківської справи ТНЕУ Стечишин Т.Б.

ОПЕРАЦІЇ З РЕФІНАНСУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

Функціонування вітчизняного грошово-кредитного ринку рефінансування банків є цілком сучасним і необхідним інструментом монетарної політики та одним із визначальних факторів стабілізації фінансових ринків, особливо за умов, в яких зараз перебуває Україна. Події останніх років продемонстрували явні протиріччя існуючого механізму рефінансування банків. Зокрема, його вибірковий характер та недостатній контроль з боку Національного банку України за використанням банками отриманих ресурсів, що не сприяє посиленню кредитної активності банків саме у взаємодії з реальним сектором економіки. До того ж, в умовах соціально-економічної нестабільності, збитковості банківської системи особливої актуальності набувають дослідження та вдосконалення механізму рефінансування центральним банком комерційних банків. Національний банк України як кредитор останньої інстанції для підтримки ліквідності банківських установ на достатньому рівні надає кредити банкам шляхом рефінансування у різний спосіб. Протягом останнього періоду регулятор удосконалює механізм рефінансування банків, проте й досі існують деякі протиріччя, недоліки, що зумовлює необхідність подальшого наукового пошуку шляхів удосконалення даного процесу.

У ході останніх політичних і економічних подій значна кількість банків відчувала нестачу ліквідності, міжбанківський ринок був не в змозі задовольнити потреби банків, тому Національний банк України як кредитор останньої інстанції активно кредитував банки другого рівня. Отже, постає необхідність детально розглянути та провести аналіз застосування даного інструменту грошово-кредитної політики та виділити шляхи вдосконалення даного процесу.

Рефінансування є одним з основних інструментів грошово-кредитної політики Національного банку України. Під рефінансуванням, у широкому значенні цього поняття, розуміється надання банкам тимчасових запозичень, коли вони гостро потребують додаткових ресурсів.

Для комерційних банків рефінансування в центральному банку – це останній спосіб регулювання їхньої ліквідності, і НБУ виступає для них у ролі кредитора останньої інстанції. Для НБУ рефінансування комерційних банків – це по-перше, канал безготівкової емісії, а по-друге – спосіб запобігання банківській паніці. У

випадку кризової ситуації на грошовому ринку НБУ надає негайно додаткові резерви на кредитній основі тим банкам, котрі потребують їх найбільше. Слід при цьому відзначити, що НБУ має право, але не зобов'язаний рефінансувати комерційні банки, тому і банки повинні розуміти отримання кредитів від НБУ як привілей, а не право [1, с. 104].

Відповідно до Положення «Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи»[2], до операцій рефінансування відносять:

- операції з рефінансування (кредити овернайт, кредити рефінансування);
- операції прямого репо;
- операції із власними борговими зобов'язаннями;
- операції з державними облігаціями України.

У дієвості операцій рефінансування вагоме місце займає процентна політика НБУ. Змінюючи облікову ставку, центральний банк орієнтує ринок щодо послаблення чи посилення монетарної політики. Виходячи з облікової ставки, встановлюються основні ставки НБУ за активними і пасивними операціями. Для реалізації процентної політики Національний банк установлює такі процентні ставки: облікову; за інструментами постійного доступу НБУ; за депозитними сертифікатами НБУ; за кредитами рефінансування [3].

Аналіз процентних ставок рефінансування засвідчив, що їх динаміка залежить від циклічності розгортання банківської кризи в Україні. При цьому слід звернути увагу на те, що в період економічної кризи розвинуті країни йдуть шляхом скорочення ставок рефінансування майже до нуля для збереження ринку кредитування. При цьому рівень інфляції у цих країнах залишається досить низьким, зокрема в Японії в 2008 р. він становив 1,75%, у США – 4,22%, у Великобританії – 3,78%, в ЄС – 2–4%. Навіть в умовах кризи процентні ставки за кредитами в країнах Європи не перевищують 6–9% річних [4]. Такий підхід сприяє розширенню виробництва, росту конкуренції і зниженню рівня інфляції.

Однак варто зауважити, що зміна облікової ставки не завжди впливає на зміну процентних ставок за депозитами і кредитами банків повною мірою. Причини цьому – нестабільність економіки, рівень інфляції, падіння ВВП, вартість ресурсів на ринку, високі фінансові ризики.

Ще однією з проблем діючого механізму рефінансування є недостатній контроль за цільовим використанням кредитів. Важливою проблемою для системи може стати те, що кредити надані НБУ використовуються не за призначенням. Це означає, що отримані кошти банки можуть використовувати з метою спекуляції на валютному ринку, та виведення її за кордон країни. Зокрема, досі існують корупційні чинники при наданні кредитів рефінансування, не розроблений порядок звіту та контролю за використанням раніше отриманих коштів тощо. Водночас, для обмеженого кола банківських установ проводяться нетранспарентні тендери з підтримки ліквідності за зниженою ставкою (майже вдвічі). Отже вирішення цієї проблеми може бути здійснено шляхом посилення контролю та вдосконалення фінансової та статистичної звітності про використання наданих кредитів рефінансування. З цією метою пропонуємо банкам при аналітичному обліку отримання та використання кредитів рефінансування відображати їх на субрахунках, відповідно до їх цільового призначення за кожною окремою операцією.

Відтак, за результатами дослідження, можемо визначити основні шляхи вдосконалення обліку, аналізу та контролю процесів рефінансування банків в Україні:

- підтримка ліквідності банків переважно за допомогою короткострокового рефінансування, а саме через впровадження внутрішньоденних кредитів, за умови надійного забезпечення;
- підвищення ефективності підтримки банківської ліквідності за допомогою розвитку ринку держаних цінних паперів;
- надання кредитів за адекватною процентною ставкою та на рівних для всіх банків умовах;
- підвищення контролю за здійсненням операцій рефінансування та цільовим використанням кредитних ресурсів через їх облік на субрахунках, відповідно до їх цільового призначення за кожною окремою операцією.

Викладені вище пропозиції сприятимуть формуванню сучасної системи рефінансування, яка забезпечить стабільність банківської системи та дасть потужний поштовх до подальшого розвитку. Недоліки та проблеми у вітчизняній практиці рефінансування, які проявилися під час системної банківської кризи, ще не повністю подолані. Так, потребує додаткового дослідження та доопрацювання чинна нормативно-правова база, механізми рефінансування за кожним окремим інструментом, особливості забезпечення повернення кредитів з рефінансування тощо. Подальші дослідження в цих сферах сприятимуть активізації кредитного ринку та досягненню макроекономічної стабільності в країні.

Література:

1. Адамик Б. П. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / Б. П. Адамик. – [2-ге видання, доп. і переробл.]. – К.: Кондор, 2011. – 416 с.
2. Положення Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи від 17.09.2015 № 615 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Положення Про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України : постанова Правління НБУ від 13.07.2010 р. № 327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0540-10>
4. Дзюблюк О. В. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія / О. В. Дзюблюк, В. В. Корнєєв, В. І. Міщенко та ін. ; за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ФОРМ Осадца Ю.В., 2017. – 298 с.

Ярослав ЧАЙКОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук

доцент кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Валютний ринок відіграє важливу роль у сфері економічних відносин та загалом спричинює значний вплив на динаміку розвитку економіки кожної країни. Сучасні процеси, що відбуваються на валютному ринку, відіграють значну роль в економічному житті держави. Валютна політика може стимулювати або стримувати економічний розвиток держави, впливати на стан окремих секторів і галузей